

TERVEYSILMIÖT JA TIEDON LUOTETTAVUUS

**Yläkoulun
kalenterin kohta 65**

Ajankohtaiset terveysilmiöt mediassa

Erilaiset terveyteen vaikuttavat ilmiöt näkyvät uutisissa ja sosiaalisessa mediassa.

» **Vuosittain** tiettyyn aikaan esimerkiksi:

- ❑ Sinilevähavainnoista raportointi varsinkin loppukesästä
- ❑ Uutiset liikenneonnettomuuksista ensimmäisten liukkaiden tultua

» **Trendit**, jotka voivat olla pitkäänkin pinnalla:

- ❑ Elintapoihin liittyvät trendit: esimerkiksi ravitsemuksessa ketodieetti, vegaaniuden suosion kasvu tai personal trainer -palveluiden yleistyminen.
- ❑ Erilaisiin aatteisiin tai arvoihin perustuvat trendit: esimerkiksi kestävä kehitys tai omasta hyvinvoinnista huolehtiminen.

» **Akuutit** terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät tilanteet Suomessa ja maailmalla:

- ❑ Pinnalla vain hetken aikaa: esimerkiksi ääriolosuhteet tai voimakkaat luonnonilmiöt ja niiden seuraukset.
- ❑ Pinnalla hieman pidempään: esimerkiksi uudet epidemiat tai pandemiat.

Ajankohtaiset terveysilmiöt mediassa

Mihin terveyteen liittyviin aiheisiin olet viime aikoina törmännyt mediassa?

- Huomaamasi aiheet voivat suurestikin poiketa esimerkiksi vieressäsi istuvan luokkatoverin näkemistä sisällöistä.
- Algoritmit ja vahvistusharha vaikuttavat siihen, mitä mediasisältöjä sinulle näytetään tai mitä huomaat isosta joukosta sisältöjä.

Valitaan yksi tai muutama terveysilmiö, jota tarkastellaan myöhemmin yhdessä Tiedon luotettavuuden arviointi -tehtävässä.

Luotettavaa vai uskottavaa tietoa?

- Faktat ja mielipiteet voivat helposti sekoittua verkossa.
- Mediasisällöt muovaavat ihmisten käsityksiä asioista ja suuntaavat toimintaa.
- Sisältöjen tulkintaan ja niihin reagoimiseen vaikuttaa se, pitääkö sitä tosiasiana vai mielipiteenä.

Keskustelukysymyksiä:

Mistä luotettavan tiedon tunnistaa?

Mikä tekee tiedosta uskottavaa?

Mistä tietää, ketkä tai mitkä tahot ovat luotettavia tiedonlähteitä?

Tehtävä 1:

Tiedon luotettavuuden arviointi

1. Hae tietoa ajankohtaisesta terveysilmiöstä. Valitse yksi nettisivu, jota tarkastelet tarkemmin.
2. Lue valitsemasi tietolähde läpi.
3. Vastaa tietolähteen pohjalta opettajasi jakamaan Forms-kyselyyn tiedon luotettavuuden arvioinnista.
4. Jos ehdit, voit verrata arviointeja vierustoverin kanssa.
5. Lopuksi Forms-kyselyn tuloksia tarkastellaan yhdessä.

Tehtävä 2:

Luotettavaa vai uskottavaa tietoa? 1/2

Tarkastelkaa julkkiksen tai vaikuttajan verkossa jakamaa uutista tai sisältöä.

» Miksi arvelette henkilön jakaneen sisällön?

» Mihin tai keihin sisältö pyrkii vaikuttamaan?

» Mitä alkuperäisestä uutisesta tai muusta sisällöstä jää kertomatta tai tuodaanko siihen jotakin lisää?

» Millaisen näkökulman jakaja kannustaa ottamaan asiaan?

» Kuka hyötyy, jos tieto tai näkökulma leviää eteenpäin? Entä kenelle siitä voi olla haittaa?

» Pitääkö tieto paikkansa, ja millä tavoin sen voisi päätellä? Laatikaa tarkistuslista, jonka avulla tiedon ja sen lähteen luotettavuutta voi tarkastella.

Tehtävä 2:

Luotettavaa vai uskottavaa tietoa? 2/2

Verkossa leviää myös väärää tai valheellista tietoa.

- » Pohtikaa ilmiön seurauksia yksilöiden ja yhteiskunnan näkökulmasta.
- » Tarkastelkaa esimerkkejä misinformaatiosta ja/tai disinformaatiosta.

Algoritmien ja vahvistusharhan vietävissä?

- Omat valinnat median parissa muovaavat sisältöjä, kuten mainoksia, suosituksia ja uutisvirtaa, joita kertyvän datan ja algoritmien vaikutuksesta tarjotaan.
- Teknologioiden, kuten tekoälyn ohella vahvistusharhan kaltaiset psykologiset ilmiöt vaikuttavat sisältöjen kuluttamiseen ja niihin suhtautumiseen. **Itsekriittisyys** ja **oman ajattelun** tietoinen tarkastelu kuuluvat mediataitoihin.
- **Algoritmit** ovat sääntöjoukko, jonka mukaan verkkosivuilla ja sosiaalisen median palveluissa valikoidaan, mitä sisältöä käyttäjälle näytetään tai suositellaan. Näytettävään sisältöön vaikuttaa se, mistä käyttäjät ovat kiinnostuneita ja keiden kanssa he ovat yhteydessä verkossa.

Tehtävä 3:

Algoritmin ja vahvistusharhan vietävissä?

Perehtykää algoritmien toimintaan.

» Etsi tietoa, miten algoritmit ja toimintasi verkossa muovaa nähtävää sisältöä:

- uutisia ja mainoksia
- tiedonhaun tuloksia tai
- saamiasi suosituksia esimerkiksi suoratoistopalveluissa.

» Miten algoritmit vaikuttavat omaan mediasisältöjen käyttöönne?

» Mitä hyötyä ja haittaa algoritmeista voi olla?

Vahvistusharhan vietävissä?

- Eräs mediasisältöjen tulkintaan vaikuttavista psykologisista ilmiöistä on ajattelun vinouma eli **vahvistusharha**.
- Se tarkoittaa taipumusta huomata ja omaksua median sisältövirrasta asioita, jotka sopivat omaan maailmankatsomukseen ja olemassa oleviin käsityksiin.
- Saman ilmiön vuoksi on tavallista karsastaa tietoa, joka on ristiriidassa omien näkemysten kanssa.

Tehtävä 4:

Algoritmin ja vahvistusharhan vietävissä?

Perehtykää vahvistusharhaan.

- » Millaisia ennakkoluuloja ja stereotyyppioita tunnistat omassa ajattelussasi?
- » Tunnistatko, miten vahvistusharha toimii tutkiessasi esimerkiksi uutisia aiheista, joista sinulla on oma vankka mielipide?
- » Mitä haittaa vahvistusharhasta on yksilön tai yhteiskunnan kannalta?
- » Miksi siitä pitää olla tietoinen?

DIGI *taito* KALENTERI

— uudet lukutaidot
kuopiolaisittain

Kuopion kaupunki / Lotta Luhtaniemi
digitaitokalenteri.fi
2024

